

Eerste ontmoeting met Jezus

Nu we deze weken over 'eerste keren' spreken, is vragen naar een eerste ontmoeting met Jezus waarschijnlijk niet zo'n goed idee. Jezus of de naam Jezus is de meesten van ons immers, net als de Nederlandse taal, of de liefde voor je familie, voor je stad, of de klank van het Wilhelmus, ooit met de paplepel ingegoten zijn. Je kunt die vraag dus beter anders, dichterbij, stellen: 'Kunnen we Jezus nog ontmoeten *alsof* het de eerste keer was?' Jezus is immers voor alles een groot verhaal dat mensen al twintig eeuwen aan elkaar doorvertellen. En verhalen, hoe bekend ook, kunnen we wél als nieuw beluisteren, alsof we ze de eerste keer hoorden. Soms breekt het licht door: plotseling - want dat soort ervaringen overkomt mensen meestal plotseling - begrijpen we voor het eerst echt wat Jezus bedoelt als het evangelie hem laat zeggen dat hij te herkennen is in iedere mens naast ons, vooral in de minste mens. Of we beseffen ineens dat hij gelijk heeft: we moeten niet angstig leven, in ons eigen kringetje, maar open, samen met vele anderen: niet angstig zijn, maar opstaan, eraan gaan staan, ook als kerkelijke gemeente. Soms breekt dat licht door. Op zo'n gezegend moment ontmoet je Jezus inderdaad alsof het de eerste keer was. Zo geraakt word je niet iedere dag, maar één keer kan genoeg zijn om mensen hun hele verdere leven voor hem te doen kiezen. Want onze geloofstraditie is en blijft ook een keuze: een keuze die we steeds weer proberen te verhelderen, verdiepen, bevestigen.

Misschien kunnen we aan het begin van een nieuw liturgisch seizoen in die geest luisteren naar het evangeliefragment - we zouden het ook een visioen kunnen noemen - over de roeping van de leerlingen, hún eerste ontmoeting met Jezus. Het is geen historisch verslag. Over het leven van Jezus weten we niets met zekerheid, alleen dat hij bestaan heeft, en dat hij als een van de vele geestelijke leiders en predikers van verzet uit zijn tijd tot de kruisdood is veroordeeld. Al het overige is de neerslag van geloofsgetuigenissen, lange jaren na Jezus' dood: in de Paulusbrieven en in de evangelieverhalen uit de Jezus-gemeenten van die beginperiode. Dat is de tijd waarin ons Credo, onze geloofsbelydenis, nog niet bestond. Jezus is hier de Messias, niet de tweede persoon van een goddelijke Drieëenheid.

LEZING Mattheus 4, 12-22

Wat opvalt in het roepingsverhaal van Mattheus is de vanzelfsprekendheid van het gebeuren. Jezus zegt: 'Volg mij', en de leerlingen doen dat meteen, zonder enige vraag of aarzeling. Als je de Messias tegenkomt aarzel je niet. Mattheus heeft immers in de voorafgaande hoofdstukken al een aantal malen laten zien hoe in Jezus de messiaanse beloften vervuld zijn. Dat doet hij ook hier: hij vertelt eerst dat Jezus Jesaja's profetie over het land van Zebulon en Naftali waar maakt, dat is over Galilea, de streek met het meer waarop Petrus en Andreas, Jacobus en Johannes als vissers hun brood verdienen. Mattheus spreekt over het 'Galilea van de heidenen': een 'volk in duisternis' dat het licht van de Messias nodig heeft. Hij laat Jezus zelfs verhuizen naar Kafarnaüm, omdat zijn woonplaats Nazareth niet in het heidense Galilea ligt, en Kafarnaüm wel. Mattheus maakt er verder geen spannende eerste ontmoeting van. Er is geen sprake van innerlijke strijd. Na het voorafgaande hebben de leerlingen geen keuze. Ze kunnen alleen maar mee gaan. Dat lijkt op de situatie waarin de meesten van ons ooit met Jezus kennis gemaakt hebben, in een omgeving waarin iedereen al geloofde en we als kind moeilijk anders konden dan mee ter kerke gaan. Waren we elders geboren, in een Joodse, Islamitische, Boeddhistische of een niet godsdienstige omgeving, zouden we andere profeten achterna gegaan zijn, met dezelfde vanzelfsprekendheid. Natuurlijk komt er in ieder leven een moment waarop er niet alleen voor jou gekozen wordt maar dat je ook zelf moet kiezen. Dat moment is in Mattheus' tekst ook aanwezig. Johannes en Jacobus verlaten hier het huis van hun vader Zebedeus. Veel mensen kiezen op het moment van volwassen worden alsnog voor een andere inspiratiebron dan de Jezus, de Mozes, de Mohamed, de Boeddha of de Marx van hun jeugd. Anderen gaan door op de ingeslagen weg, blijven op hun eigen manier trouw aan de geloofstraditie van hun ouders. Ze hebben dan waarschijnlijk ondertussen ook andere, meer direct aansprekende voorbeelden ontdekt, in hun directe omgeving, en in de geschiedenis, in de literatuur. Mensen kunnen niet zonder voorbeelden, de Bijbel, de Koran en alle heilige boeken ter wereld zijn daartoe niet genoeg. Om jezelf te ontdekken moet je eerst anderen achterna gaan. Jezus is daarbij vaak niet de voornaamste, en zeker niet de enige. Voor velen van ons zal hij wel, dichtbij of veraf, samenvatting en symbool zijn van alle inspiratie tot gerechtigheid, menslievendheid, en dus ook geluk, die het leven schenken kan. Voor de miljoenen die Jezus de Christus noemen - dat is de gezalfde, de Messias - hoort hij thuis in hun DNA, in hun ziel, in de grond die hen draagt. Veel meer dan een persoon uit het verleden, vertegenwoordigt de naam Jezus de hoogste waarden in een mensenleven, is hij het

zegel van het beste en mooiste dat mensen geschonken kan worden: een geschenk waarvoor je ook moet kiezen. Wij hier kiezen voor Jezus Messias. Wie zouden wij met onze geschiedenis, onze traditie en cultuur, anders achterna gaan? Hoe je het ook wendt of keert of relativeert: heeft iemand van ons een ander mens, een ander verhaal, een hoger ideaal gevonden, met diezelfde glans, dezelfde overtuigingskracht als die welke van zijn evangelie afstralen?

Hier in Kafarnaüm noemt Jezus de leerlingen heel verrassend 'vissers van mensen'. Hij zegt niet 'vissers van heidenen' of 'van zondaars'. Na wat we over Galilea gehoord hebben, zou dat misschien meer voor de hand liggen. Maar met 'mensenvissers' zet hij de deuren van het Jodendom onverwacht ver open: het Rijk van gerechtigheid dat de leerlingen moeten uitdragen is voor alle mensen van goede wil, ongeacht hun afkomst, achtergrond of levensbeschouwing. Mattheus roept niet op tot bekering tot een godsdienst, maar tot geloof in wat wij menslievendheid en 'solidariteit' zouden noemen. Joden hebben nooit iemand tot hun godsdienst willen bekeren, dat is één van de vele aantrekkelijke kanten van hun geloof. Ook de Jood Jezus heeft geen nieuwe godsdienst willen prediken. Hij roept op tot bekering tot het Rijk van God, tot de Geest van waarachtigheid, gerechtigheid, broederschap: tot vertrouwen in de Eeuwige die door hem 'Vader' wordt genoemd: niet alleen Vader van de Joden maar van alle mensen van goede wil. Allemaal worden zij - worden wij - aangespoord te bidden: 'Onze Vader: jouw wil geschiede'. Jezus zou waarschijnlijk zeer verwonderd zijn geweest als men hem verteld had dat mensen later ook tot hém zouden bidden. Hij was er volgens de evangelisten van overtuigd dat de Geest van die 'Vader' in hem aanwezig was, dat hij een zoon van God was - zonen van God zijn er velen in de geschiedenis - en hij heeft, zo vertellen de evangelisten, ook een Messiaans zedingsbewustzijn gehad, hoe en welk kunnen we achteraf niet weten. Maar, wat daar ook van zij, bidden doe je in het evangelie alleen tot de Levende God die Jezus 'Vader' noemt en die wij in zijn kielzog ook als 'Moeder' aanroepen. Jezus heeft geen idee gehad van alle prachtige poëzie die over hem geschreven ging worden, en nog minder geweten dat die poëzie voor veel Christelijke Kerken verplichte leer zou worden. Waar het hem om ging, nogmaals, was dat Rijk van zijn Vader, die nieuwe wereld aan de horizon, waarmee ieder menskind een begin kan maken. Daar moesten zijn volgelingen als 'mensenvissers' zich voor inzetten, in dezelfde geest van gerechtigheid die hem tot op het kruis deed uitroepen. 'Vader', en daarna: 'in uw handen beveel ik mijn geest'. Daarom heeft de gemeente van Mattheus hem tot Messias uitgeroepen, en gaan mensen al twintig eeuwen daarin met hem mee. Ook wij hier danken, iedere zondag weer, de Levende, 'onze Vader' - 'onze Moeder' - voor deze Messias, deze mens in wie Gods menslievendheid zichtbaar en tastbaar is geworden: incarnatie, menswording van God, noemen theologen dat.

Maar vanwege deze incarnatie zeggen dat Jezus Messias ook God is, hem aanroepen als tweede persoon van een Goddelijke Drieëenheid, die met het zoenoffer van zijn kruisdood de wereld verlost zou hebben, dat is de hele kerkgeschiedenis door voor veel gelovigen een brug te ver: In die kerkelijke leer hoeft niemand mee te gaan. Het is droevig en heel ongemakkelijk te bedenken hoe tot nog niet zo lang geleden eindeloos veel mensen gestorven zijn vanwege de manier waarop zij geloofden of niet geloofden in de Jezus die wij hier volgen. Als Jezus zelf ooit geweten had - om die onmogelijke veronderstelling nog eenmaal te gebruiken - wat er in zijn naam gebeuren zou over de gehele wereld - godsdienstoorlogen, godsdiensttwisten, eindeloos veel verdriet - zou hij waarschijnlijk gewent hebben nooit geboren te zijn: geen Bethlehem, geen Galilea, geen Golgotha. Het is te verschrikkelijk geweest. Onbegrijpelijk. Het enige dat we begrijpen is dat de corruptie van het beste vaak het slechtste oproept. Zo is het met Jezus, beste der mensen, en met zijn verhaal gegaan. Godsdiensthistorici tonen aan dat ruzies tussen Christenen en Joden, over wat je wel en niet over Jezus mocht denken, Mohamed er mede toe gebracht hebben de Islam te stichten, de godsdienst met als belangrijkste geloof dat er maar één God is: 'geen God dan God'. Ook in dat licht zal 'mensen vissen' voor Christenen uit 2013 in de eerste plaats betekenen: mensen respecteren, hun recht doen, ze met elkaar verzoenen, ongeacht hun geloof. Het Mattheusevangelie heeft gelijk: godsdienst heeft alleen maar zin wanneer mensen erdoor open gaan naar alle andere kinderen van God. We zijn er gelukkig achter aan het komen dat, wil het aanschijn van met name ons stukje aarde ooit vernieuwd worden, dat moet beginnen met de verzoening tussen Joden, Moslims en Christenen. Kerk, synagoge, en moskee - wij - zouden daar actiever, creatiever, opener moeten zijn.

Ook om die openheid blijven wij hier Jezus Messias, de mensenvisser, achterna gaan. Zeer beschroomd en zeer beslist, in een andere tijd, met een andere theologie, andere dromen over de toekomst dan Jezus gehad kan hebben, maar hopelijk wel in zijn geest, zijn heilige geest. Daar kiezen we voor, samen, ook dit jaar weer. Op hoop van zegen, de zegen van de Levende, 'onze Vader', 'onze Moeder'.
Zo moge het zijn.